

Digitale Nieuwsbrief (no. 1) in verband met het verschijnen van het boek *Gemeente Emmen 1940-1945* op 10 mei 2023

www.uitgeverijdrenthe.nl
gjdijkstra@uitgeverijdrenthe.nl

Gemeente Emmen 1940-1945

Het boek *Gemeente Emmen 1940-1945* is door Sis Hoek-Beugeling (foto links) samengesteld na een jarenlang onderzoek naar mensen en gebeurtenissen voor, tijdens en na de Duitse bezetting. Zij werd door het dagboek van haar grootmoeder Sien Beugeling-Hagenouw geïnspireerd. Zelf zegt zij over haar boek: "Een kroniek van het alledaagse leven van alledaagse mensen in oorlogstijd." In het boek worden de bezettingsjaren 1940-1945 in de voormalige gemeenten Emmen, Schoonebeek en het dorp Veenoord beschreven.

Voor haar boek heeft zij verschillende mensen geïnterviewd en hun verhalen in het boek opgenomen. Ook las zij veel boeken en artikelen over de bezettingsjaren, waarvan zij samenvattingen in het boek heeft verwerkt. Daarnaast deed zij onderzoek in het gemeentearchief van Emmen en heeft zij gebruik mogen maken van gegevens die door andere onderzoekers en historici zijn verzameld.

Presentatie *Gemeente Emmen 1940-1945*

Het boek *Gemeente Emmen 1940-1945* wordt door de Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe op 10 mei 2023 in het kerkgebouw De Kapel, Kapelstraat 63, 7811 HC Emmen, gepresenteerd. Aanvang: 13.30 uur.

Het programma ziet er als volgt uit:

- Openingswoord van Peter Kraan, voorzitter Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe.
- Sis Hoek-Beugeling vertelt over haar boek.

Gastsprekers:

- Bert Weggemans over zijn oom Jacob Potze (1923-1944).
- Henca Douma over kind van verzetsouders.
- Joke Snijder over partners van kinderen van foute ouders.

Overhandiging eerste exemplaar:

- De burgemeester van Emmen, Eric van Oosterhout, neemt het eerste exemplaar van het boek in ontvangst.
- Slotwoord van Eric van Oosterhout.

Leden

Leden van de Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe kunnen zich voor de presentatie aanmelden bij Gré Tiben [gretiben@hotmail.com] of per telefoon [06 15688141]. Leden kunnen daarbij opgeven of zij tijdens de presentatie het boek voor de 'ledenprijs' van € 17,50 willen kopen. De verkoopprijs van het boek in de boekwinkel bedraagt € 24,90.

Nog geen lid van de Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe? U kunt zich opgeven bij: Gré Tiben [gretiben@hotmail.com] of per telefoon [06 15688148] of bij Albert Oost: albertoo1949@gmail.com

Gemeente Emmen 1940-1945

Gemeente Emmen 1940-1945 is door Sis Hoek-Beugeling samengesteld na een jarenlang onderzoek naar mensen en gebeurtenissen voor, tijdens en na de Duitse bezetting.

De omvang is 320 bladzijden en het formaat is 21,5 cm x 30 cm (staand). Het boek is genaaid gebonden (harde omslag) afgewerkt en op 120 grams houtvrij offset Soporsetpapier gedrukt. In *Gemeente Emmen 1940-1945* zijn ongeveer 480 foto's en afbeeldingen opgenomen. Door het formaat, de omslag en de keuze van het papier heeft het boek een bijzondere uitstraling.

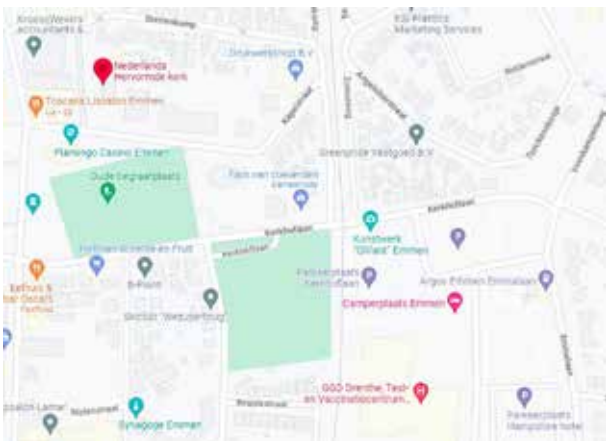

Voor het boek heeft Sis Hoek-Beugeling gebruik gemaakt van verschillende dagboeken, onder andere van haar oma Sien Beugeling-Hagenouw, meester Sake Dijkstra en meester Slik. Vanaf links: Hib en Sien Beugeling-Hagenouw met dochter Cathrien en 'Moe', Siens moeder.

Inhoud van *Gemeente Emmen 1940-1945*

In zeven hoofdstukken beschrijft Sis Hoek-Beugeling de oorlogsjaren: 1- 1918 - 1940 (30 bladzijden); 2- 1941 (32 bladzijden); 3- 1942 (36 bladzijden); 4- 1943 (46 bladzijden); 5- 1944 (56 bladzijden); 6- 1 januari 1945 t/m 15 april 1945 (38 bladzijden) en 7- 16 april 1945 t/m 31 december 1945 (38 bladzijden).

Verder heeft Sis Hoek-Beugeling een nawoord geschreven en is in het boek een notenapparaat, literatuurlijst en een verantwoording van de foto's opgenomen. Judith van Weperen-Binnema heeft een namenindex gemaakt. Hierbij zijn de namen van ongeveer 1.400 personen opgenomen die in het boek worden genoemd. In het zogenaamde colofon zijn teksten opgenomen van Peter Kraan (de totstandkoming van het boek), Sis Hoek-Beugeling (verantwoording) en burgemeester Eric van Oosterhout (voorwoord).

Parkeren

Mocht u met de auto naar de presentatie komen dan adviseren wij u de auto op de parkeerplaats (gratis) van het voormalig Hampshire hotel te parkeren. U loopt vervolgens in noordelijke richting naar de Kerkhoflaan. Op de Kerkhoflaan loopt u in westelijke richting naar de spoorwegovergang. Als u deze bent gepasseerd, slaat u meteen rechtsaf, de Zuiderstraat in. U neemt vervolgens de eerste weg links, de Kapelstraat. Aan het einde van deze weg ziet u rechts het kerkgebouw De Kapel.

De Nederlandse vlag

Nadat vanuit Duitsland midden jaren '30 de oorlogsdreiging toenam, begon ook bij de gemeenten het besef te groeien een luchtbeschermingsorganisatie op te zetten. In de gemeente Emmen gebeurde dat vanaf 1936.

Een andere beschermingsorganisatie was de (vrijwillige) Landstorm. Deze was in 1813 na de Franse bezetting van ons land opgericht en werd nieuw leven ingeblazen toen in 1913 een oorlog dreigde. Doel van deze groep, waar vrijgestelden van militaire dienst tot en met 40 jaar zich bij konden

De landstormers in Zwartemeer hesen de Nederlandse vlag aan de toren van de gereformeerde kerk in het dorp, zodat ook vanuit de lucht gezien kon worden dat men boven het Nederlandse grondgebied was. Om dezelfde reden was ook de Nederlandse vlag in de toren van de rooms-katholieke kerk aan de Kamerlingswijk opgehangen.

Foto: J.H. Wittendorp (Cultureel Historisch Zwartemeer)

aansluiten, evenals mannen die hun dienstitijd hadden vervuld, was het vormen van een soort reserveleger. Deze Bond van Vrijwillige Landstormers (BVL) had als leus: ALS 't MOET'.

Meester Tijdhof, hoofd van de rooms-katholieke school, vertelt: 'Een paar dagen na de inval stopte voor de pastorie aan de Kamerlingswijk een grote slee van een auto, waaruit twee Duitse officieren stapten. Ze belden aan, maar niemand deed open.

Ik vond dat een beetje vreemd, er moest toch wel iemand thuis zijn, in elk geval de zuster van de pastoor, de huishoudster. De officieren belden nog een paar keer aan, maar geen gehoor.

Ze wilden weer in de wagen stappen maar zagen mij voor de school staan. Ze kwamen op mij af, salueerden (geen Hitlergroet) zeer hoffelijk: "Ist der Pfarrer nicht zu Hause?"

Ik antwoordde in het Duits dat mij dat niet bekend was en haalde de schouders op. Ze vroegen me toen beleefd of ik de pastoor wilde mededelen dat de Hollandse vlag van de toren moest worden verwijderd. Ze hadden de opdracht dat alle vlaggen langs de grens van torens en hoge gebouwen moesten worden verwijderd. De volgende week zouden ze terugkomen of hun orders waren uitgevoerd. Ik beloofde het de pastoor te zullen zeggen. Saluerend en met een handdruk vertrokken ze. Omdat ik het eigenaardig vond, dat niemand in de pastorie aanwezig was, wandelde ik er naar toe en omdat ik gewoon was naar de zijdeur te gaan, zag ik de huishoudster in de keuken lopen. Ik tikte aan het raam en daarna deed ze met een lijkleek gezicht de zijdeur open "Zijn ze weg?" vroeg ze met een trillende stem. Ik zei: "Ja, maar ik begrijp niet dat je de heren aan de deur liet staan."

"We waren bang, dat ze de pastoor zouden halen."

"Wat hebben ze aan een dorpspastoor, ze hebben nu wel iets anders te doen. Waar is de pastoor?"

"Die is in de kerk aan 't brevieren (bidden)."

De pastoor zal ons zeker gehoord hebben en kwam bij ons. Hij vroeg, me dunkt iets te brutaal: "Wat wouwen ze?"

Ik vertelde wat ze gezegd hadden en dat de vlag van de toren af moest en dat ze voor controle de volgende keer terugkwamen.

"Dat doe ik nooit." was zijn commentaar. Ik attendeerde hem erop dat als ze de volgende week weer zouden terugkomen en de vlag wapperde nog, ze dan vast en zeker bij mij kwamen of ik de boodschap wel had overgebracht. Dan zouden ze hem wel ter verantwoording roepen en dan, omdat het oorlog was, het standrecht toepassen en de gevolgen zouden niet min zijn. De volgende week zag ik dezelfde auto weer bij de brug draaien. Gelukkig, dacht ik, dat de vlag weg is, anders waren er weer een paar naar Petrus gestuurd.

Tekst: Het verhaal is door Jan Wanders opgetekend uit een artikel over de biografie van meester Tijdhof uit de krant.

Joodse zakenfamilie emigreert

De joodse textielhandelaar Sam Palm had sinds 1908 een fraaie manufacturenzaak in Nieuw-Amsterdam. Zijn zoon Karel die de zaak tot grote bloei bracht onderkende de gevaren van de ontwikkelingen in Duitsland en de familie besloot naar Amerika te emigreren. Hun fraaie woonwinkelpand werd verhuurd aan plaatsgenoot/collega familie Ten Brink die hun bedrijf in het pand van Palm voortzette. Zij opende op 21 maart 1940 de nieuwe zaak, ter gelegenheid waarvan Palm de aanwezigen bedankte voor het in hem gestelde vertrouwen en de familie Ten Brink toewenste 'dat zij nooit spijt zullen hebben in dit pand getrokken te zijn...'

Links: De zaak van Palm aan de Verlengde Vaart ZZ, Nieuw-Amsterdam

Rechts: Appartement van Palm in New-York

10 mei 1940

In Emmen kwam op 10 mei 1940 om 04.00 uur het bericht binnen dat de oorlog was uitgebroken. Burgemeester Jan Liebbe Bouma riep het gemeentepersoneel dat in Emmen woonde naar het gemeentehuis voor nadere instructies, zoals die ongetwijfeld al weken klaar lagen voor het geval dat. Tegen 05.30 uur reed een bus met Duitse militairen langs het gemeentehuis richting Sleen, gevolgd door soldaten op de fiets. Deze fietsen waren door de Duitsers gevorderd in de dorpen, waar ze lopend doortrokken. Daarna volgde een klein deel van de zes bataljons van de eerste cavalerie onder generaalmaajoor Kurt Feldt die het noorden van ons land binnenviel.

Door de Hoofdstraat rijden Duitse militairen op hun paarden. De foto is door Ab Meilink gemaakt.

De kerk en de bezetter

Dirk van Ekelenburg (1917-1945), evangelist en hulppredikant aan de Nederlands-Hervormde Kerk in Nieuw-Amsterdam, was een actief verzetsman. Hij was betrokken bij de opvang van Franse krijgsgevangenen en zocht onderduikadressen voor iedereen die dat nodig had. Ook hij werkte veel samen met eerder genoemde Arnold Douwes. Van Ekelenburg werd eind januari 1945 opgepakt en overgebracht naar concentratiekamp Neuengamme. Hij overleed enkele dagen na de bevrijding in een ziekenhuis in Neustadt.

In Barger-Compasuum was evangelist E. Mik (1912-1992) een van de sleutelfiguren in het verzet. Hij zou onderduikers in de kelder onder de kerk hebben verstopt en speelde een rol in de verzorging van de joodse onderduikers in de omgeving van Barger-Compasuum. Vermoedelijk werkte hij samen met dominee Hoeksema uit Zwartemeer en verzetsmensen uit Zwartemeer.

*Dirk van Ekelenburg
(1917-1945)*

*Kerk en pastorie van de
Nederlands-Hervormde Kerk
in Barger-Compasuum aan
het Verlengde Oosterdiep*

De volgende digitale nieuwsbrieven over
Gemeente Emmen 1940-1945
verschijnen
omstreeks 27 april 2023 en 3 mei 2023.